

JA SAM DOBRO- VOLJNI ROBIJAŠ

*Glas omladine**: Da počnemo od vlasti. Kažu da su u Jugoslaviji sredstva za proizvodnju u rukama radnika. Da li je to tačno?

Aladić: Tačno je. U mojim rukama je svaki dan deset kilograma teška kašika sa usijanim livom.

Glas omladine: Samo ona!?

Aladić: Jedino nad njom osećam potpunu vlast, ali više od toga ni ne tražim. Znam da me svako jutro očekuje na istom mestu i da me nikada neće izneveriti. Pre nego što je ja ščepam u šake i napunim usijanim gvoždem, ona ne može da mrdne. Tako ja — vladam!

Glas omladine: Ali, bar prema teorijama socijalizma, u rukama radnika nije samo jedna alatka već cela fabrika.

Aladić: Da li si ti nekada svoju redakciju držao u rukama?

Glas omladine: Nisam!

Aladić: Pa kako da ja držim celu fabriku? Teorije socijalizma su jedno, a praktični rad nešto sasvim drugo. Sve moje samoupravljanje u ovoj livnici svodi se na upravljanje ovom čeličnom kašikom i tu više nema šta da se filozofira! Moja vlast nad sredstvima za proizvodnju je vlast nad jednom jedinom alatkom, a tako vladaju i moje kolege sa posla. Do sada nisam zapazio da je mojim rečima neko pridao posebnu važnost, niti da je moj glas negde konkretno odlučio. To su žvake za malu decu...

Glas omladine: Jesi li ti, recimo, poslednjih meseci nešto konkretno predlagao?

*) Prenosimo razgovor Željka Markovića s Mirkom Aladićem, livcem, objavljen u *Glasu omladine*, listu mladih Vojvodine, Novi Sad, 30. april — 7. maj 1986, br. 439/450.

Aladić: Jesam. Mi ovde giljamo u nemogućim uslovima i svakojake bolešćure su nam za vratom. Zbog raznih isparenja i visoke temperature, svakodneвно popijemo po pet—šest litara obične vode.

Ja sam predložio da nam daju mleko ili kiselu vodu, kako nalažu pravila, ali taj predlog nije uvažen. I dalje se trujemo! Pitam se ko to odlučuje u naše ime, kad se zna da su svi livci spremni da se potpišu ispod mog zahteva. Da se njihov glas poštuje i sluša, mleko bismo dobili već sutra. Gde je sad tu samoupravljanje?

Glas omladine: Ali ti si birao svoje predstavnike u sindikat. Postoji li tu zrno tvoje krivice?

Aladić: Ja nisam SUP pa da vodim dosijea o ljudima. Glasao sam za one koje sam smatrao pouzdanim, a to što su se oni u međuvremenu pokvarili... Uostalom, ja hoću mleko!

Glas omladine: Ispada da si potpuno razočaran u samoupravljanje?

Aladić: Ja sam razočaran u ljude, u one koji su ga uzurpirali. Pri tom ne mislim isključivo na našu livnicu, već na celu Jugoslaviju. Ono je svuda u gabuli. Kardelju, međutim, kapa s glave. On je to dobro zamislio ali su se neki potrudili da ga loše interpretiraju. Zaposeli su vrhove vlasti i gledaju nas od gore kao tegleću marvu. Pri tom još imaju smelosti da nas uče šta je samoupravljanje! To njihovo ubeđivanje je vrhunac licemerja, a baš oni će radnika dovesti do prosjačkog štapa. Ja jesam za samoupravljanje, ali ne na ovaj način.

Glas omladine: Koji je to drugi način?

Aladić: Drugi način je da mi se omogući da, umesto što imam vlast nad kašikom sa usijanim livom, dobijem pravo da vladam sopstvenom sudbinom. U tome je štos.

Glas omladine: Ko je taj koji vlada tvojom sudbinom?

Aladić: Ne znam. Ali stalno imam utisak da neko iznad mene usmerava moje misli, ponašanje, rad i celi život. Imam osećanje da sam ja, kao radnik, puki izvršilac tuđih naređenja. Da sam tu samo kao gola fizička snaga. Nemam utisak da se na mene računa kao na važnog člana društva. Da ne budem pogrešno shvaćen, ovaj stav ne treba vezivati za moj karakter, već isključivo za status kojeg ja kao fizički radnik imam u ovoj zemlji. Prema radnicima u proizvodnji mnogi se odnose kao prema ljudima druge vrste. Mi poštujemo radnike, a na sva zvona trubimo kako smo im dali svu vlast i kako

su oni najvitalniji segment društva. Mene lično je sramota kada pri upoznavanju sa nekim kažem da radim u livnici! Navikao sam da me odmah gledaju sa nekim saosećanjem i sažaljenjem u očima, pa čak i da me odmah diskretno odstrane iz društva. U svakoj grupi pišljivih činovničića, ja ispadam najveća budala. Šta oni imaju da razgovaraju sa jednim crncem iz livnice! Za mene je jedino da giljam. No, giljao bih ja drage volje kada bih se uverio da taj rad bar neko poštuje. Ovako imam utisak da sam ja, samim tim što sam radnik — ponižen...

Glas omladine: Kako onda vratiti dostojanstvo radniku?

Aladić: Dati mu veću platu!

Glas omladine: Zar je novac uslov dostojanstva?

Aladić: Uveren sam da jeste.

Glas omladine: Učili su nas da novac kvari ljude.

Aladić: Znam toliko ljudi koji su pokvareni, a nemaju novca!

Glas omladine: Koliko ti zaradiš mesečno?

Aladić: Nikada preko sedam miliona. Ali, kada se zna šta radim, taj novac izgleda kao gruba šala. Time što mi ga daje, neko se šegači sa mnom. Ja radim na mestu sa kojeg ni jedan moj prethodnik u istoriji livnice u Novom Šadu nije otišao u redovnu starosnu penziju. Najviše izguraju petnaest godina, a onda im sleduje invalidska. U penziju se odavde odlazi sa malterom u plućima! Kao što si i sam video, ja i moji drugovi osam sati provodimo kraj usijanih peći, u košmarnoj vrelini, u oblacima otrovnih isparenja. Svi znamo da smo bolesni. To nas saznanje možda i održava u livnici, jer ono ipak manje boli nego da ste između nekoliko zdravih vi jedino oboleli. U tom slučaju biste sigurno otišli. Ovako, ostajete jednak među jednakima. U tom smislu livci, koji su svesni rizičnosti svoje profesije imaju i posebnu vrstu sarkastičnog humora, kakav možda još jedino imaju rudari. Poznata je, recimo, naša šala kada se novajliji za vrat ubaci pikavac cigarete ili mu se ostatak usijanog liva prospe po cipelama. Ako jaukne, znamo da će livnicu napustiti posle dan-dva rada, ako izdrži — biće to dobar livac! Te šale su način da se problemi lakše savladaju...

Glas omladine: Koje sve poslove obavljaš u livnici?

Aladić: Ja radim na liniji CFL, na kojoj istovremeno opslužujem dve mašine. Moje radno mesto je srce firme i može se reći da je ono izdržava. Ali to je istovremeno i najteže radno mesto, jer se svi poslovi obavljaju ručno. To izgleda ovako: jedan radnik gura lonac sa usijanim livom i izručuje ga u tkz. topove, a drugi iz njih izručuje liv u čelične kašike. Dva radnika, zatim, nose tu lavu do moje mašine, a moj zadatak je da je delimično ohladim. Kada se to dogodi ja uzimam pajser i svom snagom, kao idiot, lupam po odlivku da izađe iz kalupa. Onda ga uzimam u klešta i bacam u bunker, gde ga prihvataju drugi radnici. Nas dvanaestoro u toku osam časova možemo da izguramo i do 13.000 odlivaka (stublina). Kašiku, koja je zajedno sa usijanim livom teška oko deset kilograma u toku dana podignem oko 700 puta. Sa svakim odlivkom u rukama ja pređem razdaljinu od dvadeset metara i sve to samo zato što se neka budala nije setila da ekonomičnije rasporedi mašine. Posle takvog rada ja sedam na autobus i vozim se 36 kilometra do Đurđeva, gde živim sa ženom i ćerkicom, i odmah padam u krevet. Od umora nisam ni za šta. Samo za ubiti!

Glas omladine: Nije valjda sve tako crno...

Aladić: Nije crno, nego još crnije!

Glas omladine: Pošto je ovo praznični broj kaži nešto i u slavu radnika. Valjda postoji nešto što te ispunjava srećom.

Aladić: U livnicu ne ulazim sa zadovoljstvom jer znam šta me očekuje. Dosadan, zaglupljujući posao u kojem čovek ne može da ispolji ni trunku kreativnosti. Na radnom mestu sam uvek mrzovoljan! O sreći nema ni govora. To je moja izjava za vaš praznički broj *Glas omladine*, pa ako ste za istinu, onda je objavite. Sreću jedino osećam kada stignem kući i ugledam svoju malu porodicu na okupu. Žena je spremila ručak koji se puši na stolu, a u kolecvi guguče moja devojčica... Ne radim za državu, radim za njih dve!

Glas omladine: Kako provodiš slobodno vreme?

Aladić: Čitam kaubojske stripove. Nekada sam čitao ljubavne vikend romane, ali sam vremenom uvideo da to nije za mene.

Glas omladine: Sa knjigama slabije stojiš.

Aladić: Za poslednjih pet godina kupio sam samo jednu — narodni kuvar!

Glas omladine: Ovde se baš nisi proslavio.

Aladić: Da sam voleo knjige, sada bih možda bio dektor, a ne livac. U srednjoj školi knjige sam zauvek napustio.

Glas omladine: Bio si loš učenik?

Aladić: Bio sam solidan, ali zbog nesređenih prilika u porodici (otac se razveo od majke) morao sam vrlo rano da mislim na jelo. Preživljavanje me je i nateralo da se zaposlim u Livnici „27. mart” 1982. godine. Pre toga sam radio kao šoferski pomoćnik na ciglani u Zablju.

Glas omladine: U livce, izgleda, ljude otera samo najveća muka.

Aladić: Livnica je uvek poslednje rešenje... U njoj se zapošljavaju samo ljudi koji su priterani u egzistencijalni čošak i više nemaju drugog izbora. Ona je — poslednja šansa! U toku jedne godine kroz nju prođe stotinu i više ljudi ali ako se zadrže jedan-dva, to se ovde smatra uspehom. Dolaze ljudi, obuku radno odelo, rađe nekoliko sati i zauvek odu. Čim vide kako se radi shvate da ovaj posao traži samo jake i lude. Tu pameti nema. Mi većito kuburimo sa radnom snagom, uostalom, kao i druge livnice u Jugoslaviji. Nije ni čudo, jer na njih samo 25 u Pokrajini, postoje dve škole za KV livce. U prošloj godini cela Vojvodina izbacila je samo jednog školovanog livca, ali i taj se pre-kvalifikovao u konobara. Došao je kod nas i posle prve plate pobegao. Mi koji sada radimo kvalifikaciju smo stekli uz rad. Među nama danas ima od nepismenih radnika do ljudi sa visokom stručnom spremom. Imamo jednog građevinskog inženjera na ramovanju cilindra, zatim tu je Nebojša Bibić, student prava, Grozda Stanišljević, projektant puteva, Ivanka Kovačević, građevinar, itd. Tužno je što su oni sa nama — neškolovanima...

Glas omladine: Ali otkud žene na tako teškim fizičkim poslovima?

Aladić: Ranije su radile kao kalupari, ali je inspekcija zabranila. Danas obavljaju neke „lakše” poslove. To su uglavnom razvedene žene sa decom.

Glas omladine: Jedno vreme su ovde radili i robijaši iz Novog Sada i Sremske Mitrovice.

Aladić: Da, pošto nismo imali radnu snagu. Neki starac je izjavio da je Goli otok bio pansion spram ovoga. Valjali smo se od smeha.

Glas omladine: Ispada da vi livci obavljate najteži posao na svetu. Da ne preteruješ malo?

Aladić: Najteži sigurno nije, ali je među — najtežima!

Glas omladine: Ali vi ipak živite duže od novinara. Nije, valjda, naš posao teži od vašeg?

Aladić: Vi novinari ste zajebanti. Suši vam se srce od laganja. Zato rano umirete.

Glas omladine: Ne veruješ u štampu?

Aladić: Uopšte je ne čitam. Jedino kupujem *TV novosti* zbog programa. Inače, mislim da je naša štampa — nikakva! Ona je daleka od običnih problema čoveka, a da ne kažemo da je lokalistička, parcijalna itd. Novinari pri tom tretiraju čitaoce kao imbecile. Većito im nešto ključuju u glave, kao da čitaoci ništa ne znaju.

Glas omladine: Zašto si onda pristao da razgovaraš sa jednim lažljivcem?

Aladić: Zato što pišeš za omladinsku štampu. Ona je, ipak, tri koplja bolja od tkz. „ozbiljne“ štampe. Pred novinarom *Politike* sigurno ne bih bio tako otvoren kao pred tobom.

Glas omladine: Kad smo već kod otvorenosti, zapazam da zbilja nemaš dlake na jeziku. Ne bojiš se posledica?

Aladić: Koga da se bojim? Šefa? Direktora? Glupost! Mi livci smo jedno veliko ništa, a kad si ništa, onda si najjači. Onda svakom u oči možeš reći šta misliš. To sam negde čuo... Uostalom, sve što bih radio negde napolju bilo bi bolje od ovoga što sad radim.

Glas omladine: Ipak mi se čini da ti ne možeš da živiš bez livnice.

Aladić: Bez livnice mogu ali bez ljudi koji rade u njoj ne mogu! Sve su to dobri drugari i najveći prijatelji kada je čovek u nevolji. Takve ljude može da stvori samo težak posao, kakav je livački. Zbog njih vredi raditi.

Glas omladine: I na kraju Aladiću, gde ćeš provesti prvomajske praznike?

Aladić: Uzeću jedan od svoja tri bicikla, staviti na njega ženu i dete i otići na pecanje. Biće ribe za ručak. Ako ugrize.